

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานีทำให้ผู้ได้รับผลกระทบมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกวัน และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทุกด้านทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศ การให้ความช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ที่มีความทุกข์ยากเดือดร้อน โดยไม่เลือกข้าง แต่คำนึงถึงความเป็นมนุษย์เป็นสำคัญ ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันและกัน เกิดความหวัง และเป็นพลังแห่งการสมานฉันท์ ขณะนี้มีหลายกลุ่มที่กำลังพยายามบรรเทาทุกข์จากความรุนแรง ทั้งจากองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ในการวิจัยเรื่อง “ผลกระทบจากการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ ได้แก่ ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอยะรัง อำเภอปะนาเระ อำเภอสาบบุรี อำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน อำเภอไม้แก่น อำเภอกะป้อ อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอมายอ อันสามารถมองเห็นภาพปรากฏการณ์ผลทางการเมืองจากการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ในมุมมองต่างๆ ได้ การศึกษาวิจัยมีขอบข่ายดังนี้

1. ความคิดเห็นของข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับผลกระทบจากการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553 ที่ผ่านมา โดยพิจารณาในด้านการจัดระบบสวัสดิการ ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน และด้านการฟื้นฟูจิตใจ

2. ปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือ
 เยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553

3. เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับ
 ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ผลการวิจัย ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้าราชการ ผู้นำท้องที่ ผู้นำ
 ท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ได้แก่ ว่าที่
 ร.ต. เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี/กำกับดูแลงานช่วยเหลือเยียวยาผู้
 ได้รับผลกระทบจังหวัดปัตตานี, นายเอก ณัฐทิพชาติ หัวหน้าศูนย์เยียวยาจังหวัดปัตตานี และ
 ข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบงานช่วยเหลือเยียวยาระดับอำเภอในพื้นที่
 จังหวัดปัตตานี เลือกอำเภอละ 1 คน จำนวน 11 คน (อีกหนึ่งคนคือผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบงานช่วยเหลือ
 เยียวยาระดับอำเภอของอำเภอหนองจิก) รวมจำนวน 13 คน

1.2 ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เลือกอำเภอละ
 1 คน จำนวน 12 คน

1.3 ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี จำนวน 2 คน
 คือ นางพวงเพชร หลีเจริญ ผู้ได้รับผลกระทบอำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี (ประธานกลุ่มผู้ได้รับ
 ผลกระทบจังหวัดปัตตานี) และนายสุทิน จันทรศิริ ผู้ได้รับผลกระทบอำเภอหนองจิก จังหวัด
 ปัตตานี (ประธานศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาคนพิการตำบลยาบี)

รวมทั้งสิ้น 27 คน

2. ผลการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัด และ
 ระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ได้รับผลกระทบใน
 พื้นที่จังหวัดปัตตานี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อผลกระทบจากการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553

ตอนที่ 3 แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขนโยบายการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี

จากการสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ และผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 27 คน ในระหว่างวันที่ 3 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 13 พฤษภาคม 2554 สรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อผลกระทบจากการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานี ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2553

ข้อที่ 1 การดำเนินยุทธศาสตร์การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ช่วยบรรเทา แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของผู้ได้รับผลกระทบ ในแต่ละด้านอย่างไร

(1) ด้านการจัดระบบสวัสดิการ

พบว่าข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นด้านการจัดระบบสวัสดิการจากภาครัฐในการจ้างงานรายเดือน สิทธิประโยชน์ที่พึงจะได้รับอันเนื่องมาจากการได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ไม่สงบ ไม่ว่าทุนการศึกษา ทุนประกอบอาชีพหรือเงินสงเคราะห์ต่างๆ หรือการสนับสนุนในด้านการฝึกอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ และให้ทายาทมีงานทำที่มั่นคง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“การส่งเสริมอาชีพตามความต้องการ และความถนัดส่วนบุคคล เป็นสวัสดิการที่ถูกต้องที่สุด” (นายเอก ณัฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“การให้ความช่วยเหลือให้แก่ทายาท หรือคู่สมรสให้มีความทำต่อไปน่าจะเป็นการเหมาะสมที่สุด” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“รูปแบบที่เหมาะสมและดีที่สุด คือการได้รับเงินช่วยเหลือในรูปแบบรายเดือน” (โต๊ะอิหม่าม อำเภอมะนัง สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“การประกอบอาชีพและสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพด้วยตนเอง ฝึกอาชีพ มอบปัจจัยยังชีพทำให้ผู้ได้รับผลกระทบ สนใจที่จะประกอบอาชีพ สามารถพึ่งตนเองได้

ทำให้ภาครัฐได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของผู้ได้รับผลกระทบ” (โตะอิหม่าม อำเภอกะป้อ สัมภาษณ์วันที่ 8 เมษายน 2554)

“สนับสนุนการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ผู้ได้รับผลกระทบมีความต้องการความมั่นคงในครอบครัว ทั้งที่อยู่อาศัย สวัสดิการสมาชิกในครอบครัว อาชีพทุนการศึกษาของลูกและตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

“ทางศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาคนพิการตำบลยาบีมีความต้องการเพิ่มเติมนอกเหนือจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการกายภาพบำบัดหรือใช้ในการออกกำลังกาย ก็คือต้องการไก่ไข่ เพื่อนำมาเลี้ยงและสามารถต่อยอดเป็นอาชีพเสริมให้กับผู้พิการได้” (นายสุทิน จันทศิริ สัมภาษณ์วันที่ 4 มีนาคม 2555)

(2) ด้านความมั่นคงปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

พบว่าข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงไม่สงบ เรียบร้อยในอดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ เป็นปัญหาที่สะสมกันมาเป็นเวลานาน ทำให้เกิดความคับแค้นใจ การได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งที่กระทำโดยหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีจิตสำนึก รวมทั้งต้องการสร้างสถานการณ์กับกลุ่มผู้มีอิทธิพล และกลุ่มธุรกิจผิดกฎหมายที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินยุทธศาสตร์ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายปราบปรามยาเสพติด นโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพล เป็นต้น เหตุการณ์ความรุนแรงมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นเป็นห้วงๆ ตามกลยุทธและสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ลักษณะการฉวยโอกาสเมื่อฝ่ายรัฐอ่อนแอหรือประมาท ตลอดจนการตีความเหตุการณ์ไปในทิศทางต่างๆ ที่ขัดแย้งกันเอง หรือมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อกลุ่มขบวนการแยกดินแดนภาคใต้ รวมถึงการฉวยโอกาสแอบอ้างปฏิบัติการแฝงและโยนความผิดให้กับขบวนการโจรก่อการร้ายจากกลุ่มผลประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิ เสรีภาพ ความเป็นอยู่ และการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ซึ่งภาครัฐได้ใช้หน่วยกำลังเข้ามาในพื้นที่เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อย รวมทั้งใช้กำลังภาคประชาชนเพื่อป้องกันตนเอง และโครงการฟาร์มตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สามารถช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ และราษฎรในพื้นที่ที่ได้ความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ความไม่สงบไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ให้มีงานทำมีรายได้ ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ปัญหาที่รุมเร้าสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในปัจจุบันไม่ได้มีแต่ปัญหาความไม่สงบที่ยืดเยื้อมานานร่วม 7 ปีเท่านั้น แต่ยังมีปัญหาอื่นๆ ชุกช่อนอยู่ภายใต้สถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันด้วย และหนึ่งในนั้นคือปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ส่งผลให้เหตุการณ์ความไม่สงบไม่ยุติ ส่งผลให้มีการมั่วสุม โดนชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย ซึ่งมีคำถามคาใจว่ามีส่วนเชื่อมโยงกับไฟใต้ที่กำลังคุุโชนหรือไม่ โยนความผิดให้กับขบวนการโจรก่อการร้าย” (นายสมนึก บัวขวัญ สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“ตอนนี้มีการแย่งชิงพื้นที่ เมื่อเจ้าหน้าที่ทำงานได้ผลมากขึ้นจึงต้องคิดเครดิตเจ้าหน้าที่ โดยปฏิบัติการในเชิงสัญลักษณ์เพื่อที่จะสร้างกระแส ขณะนี้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มแกนนำได้ทำต่อเนื่อง ซึ่งบางกลุ่มแกนนำหันมาร่วมมือก็มี บางกลุ่มแกนนำยังจัดระบบตัวเองไม่ได้ บางกลุ่มแกนนำปฏิเสธไม่ร่วมมือ ส่วนใหญ่เป็นคนที่อายุน้อยที่ออกมาก่อเหตุทำร้ายชีวิตและทรัพย์สินประชาชนผู้บริสุทธิ์” (นายคณพจน์ อ้าวังโส สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“สถิติการก่อเหตุลดลงและมีแนวโน้มที่ดีขึ้น โครงการพัฒนาต่างๆ ที่ลงไปทำให้ประชาชนในพื้นที่พึงพอใจค่อนข้างมาก ส่งผลให้รัฐบาลมีแนวร่วมมากขึ้น ขณะที่องค์การการประมุขอิสลาม (โอไอซี) และประเทศเพื่อนบ้านก็คอยรับช่วยแก้ไขปัญหามา ทั้งหมดทำให้กลุ่มคนที่ต้องการสถานการณ์รุนแรงผิดหวัง จึงฉวยโอกาสสร้างสถานการณ์ทำให้คนตกใจ ฉะนั้นเจ้าหน้าที่ต้องไปดูพื้นที่ที่สุ่มเสี่ยง บางกรณีต้องติดตามดูกลุ่มบุคคลและกลุ่มต่างๆ ที่มีปัญหากันในบางส่วนด้วย” (นายพีระศักดิ์ จอมคำ สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“เหตุการณ์ความรุนแรงมีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นเป็นห้วงๆ ตามกลยุทธ์และสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศมีการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนการตีความเหตุการณ์ไปในทิศทางต่างๆ ที่ขัดแย้งกันเอง ทำให้ประชาชนถูกผู้ก่อความไม่สงบลอบทำร้าย ระหว่างเดินทางไปทำงาน ทำให้เสียชีวิต บาดเจ็บ โครงการฟาร์มตัวอย่างได้บรรเทาความเดือดร้อนให้ราษฎรมีงานทำที่หมู่บ้าน” (นายอับดุลเลาะห์ เจ๊ะปอ สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2554)

“สถานการณ์โดยทั่วไปในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้ว ชัดเจนว่าไม่เป็นที่น่าพึงพอใจนัก คือยังมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา แม้ฝ่ายความมั่นคงจะยืนยันว่าสถิติเหตุร้ายเริ่มลดลง แต่ในแง่ของความรู้สึกทั่วๆ ไปของประชาชน ต้องบอกว่ายังไม่พอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ เพราะเหตุการณ์ยังไม่สงบ และยังมีปัญหาทับซ้อนอยู่อีกหลายประการ” (นายรอมลีดอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ประชาชนจำนวนหนึ่งยังมีความรู้สึกเคลือบแคลงทหาร ประกอบกับทหารที่ถูกส่งลงมาก็มาจากนอกพื้นที่ จึงมีปัญหาเรื่องความเข้าใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม

ประเพณี ศาสนา หรือแม้แต่ภาษา ซึ่งสาเหตุมาจากการส่งทหารจากกองทัพภาคอื่นๆ ลงมา ผมจึงสนับสนุนให้ใช้กองกำลังประชาชน ให้รับสมัคร อส.เข้ามา ส่วนทหารก็ค่อยๆ เริ่มขยับถอนออกไป เชื่อว่าจะแก้ปัญหาในพื้นที่ได้ในที่สุด” (นายหม่อมจิ ต๊ะจะ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“การได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตทำให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความคับแค้นใจ ทั้งที่กระทำโดยหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่มีจิตสำนึก จึงไม่ไว้วางใจภาครัฐ และพยายามฉวยโอกาสเมื่อฝ่ายรัฐอ่อนแอหรือประมาทในการก่อเหตุทำให้ประชาชนในพื้นที่ต้องระวังตัวตลอดเวลา เพราะสามารถเป็นเหยื่อของโจร” (นายมะกะตา นูอิ สัมภาษณ์วันที่ 4 พฤษภาคม 2554)

“เคยกับเผชิญเหตุการณ์ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2550 ขณะที่เป็นคนขับรถนำชาวบ้าน 20 คน ในจำนวนนี้เป็นเด็ก 6 คน โดยสารรถกระบะบรรทุก เพื่อไปทำงาน คนร้ายใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะเข้าประกบ และคนร้ายที่ซ่อนท้าย ใช้ปืนอาทักกราดยิงเข้าใส่ กระสุนถูกชาวบ้านเสียชีวิต 3 คน และมีผู้ได้รับบาดเจ็บ 3 คน โดย 2 คน จากการบาดเจ็บยังไม่สามารถเดินได้ด้วยตนเองชาวบ้านหมู่ 5 บ้านคู จึงทำให้ชาวบ้าน ที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างนอกหมู่บ้านไม่สามารถออกไปทำงานรับจ้างได้อีก เนื่องจากหวาดผวาคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากเหตุการณ์ดังกล่าว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีความห่วงใยพสกนิกรเป็นอย่างยิ่ง จึงได้พระราชทานความช่วยเหลือให้จัดตั้งฟาร์มตัวอย่างฯ ขึ้นที่บ้านคู ตำบลยาบี โดยชาวบ้านพร้อมใจกันยินยอมให้ใช้ประโยชน์ที่นารกร้าง รวมพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 315 ไร่ และได้ดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ 20 พฤษภาคม 2550 เป็นต้นมา ชาวบ้านจึงไม่ต้องออกไปทำงานข้างนอก ซึ่งเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สิน” (นายสุทิน จันทรศิริ สัมภาษณ์วันที่ 4 มีนาคม 2555)

(3) ด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนในชุมชน

พบว่าข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ภาครัฐได้ช่วยเหลือด้านอาชีพตามสมควรแล้ว โดยหวังให้ผู้ได้รับผลกระทบพึ่งตนเองได้ ไม่ใช่เพียงแต่คอยรับการบริจาคจากรัฐ หรือองค์กรอิสระเท่านั้น เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ การเรียนรู้ระหว่างการทำงานร่วมกับกลุ่มคนต่างๆ ในประเด็นการประกอบอาชีพ นโยบายจากภาครัฐ ประเด็นปัญหาความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ การรวมกลุ่มเพื่อสร้างกำลังใจ ซึ่งสิ่งที่ได้แลกเปลี่ยนแบ่งปัน และช่วยเหลือกันและกัน นั่นคือการไถ่ถามถึงความเป็นอยู่ปัญหาความเดือดร้อน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การแก้ไขปัญหา การใช้ชีวิต การทำงาน การเลี้ยงดูบุตรหลาน ช่วยสร้างพลังใจและความเข้มแข็งในผู้ได้รับผลกระทบด้วยตนเอง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“วันนี้เมื่อกลุ่มเกิดความเข้มแข็ง เขาต้องการร้านค้าเพื่อเป็นสวัสดิการสำหรับกลุ่มสตรีหม้าย กลายเป็นความสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง โดยที่พวกเขาตั้งร้านค้าขึ้นมาแล้วช่วยกันบริหาร รัฐเปิดให้ลงหุ้น ให้ผู้ได้รับผลกระทบที่อยากจะลงหุ้นก็สามารถมาสมัครเข้ากลุ่มได้ อันนี้ก็เป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สะท้อนว่างบประมาณที่รัฐลงไปหรือให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบไปนั้นไม่สูญเปล่าในส่วนของเด็กกำพร้าเองก็มีการร่วมตัวกันเหมือนกัน เป็นโครงการในลักษณะที่ช่วยน้องให้คำแนะนำ ให้กำลังใจกันเอง” (นายเอก ฌฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“มีการช่วยเหลือจากภาครัฐในเรื่องต้นอย่างเหมาะสม โดยมอบอุปกรณ์ วัสดุดิบให้นำไปประกอบอาชีพตามความต้องการ และเหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละครอบครัวและชุมชน จนบางกลุ่มมีความเข้มแข็งเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้องค์กรหรือชุมชนอื่นมาศึกษาเป็นต้นแบบได้อีกด้วย ภาครัฐได้สนับสนุนวัสดุดิบในด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้ได้รับผลกระทบพึ่งตนเองโดยการนำเงินทุนจากผลที่ได้รับมาหมุนเวียนต่อเนื่องด้วยตนเอง เช่น การช่วยเหลือพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ ส่วนใหญ่แล้วเป็นการเข้ามาสนับสนุนให้ความรู้ในด้านอาชีพจากหน่วยงานของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)” (นางสาวมุลละมุล จินโจ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“การช่วยเหลือมีมาจากหลายหน่วยงาน เช่น ศอ.บต. ทหาร เกษตร ประมง ทำให้มีความหลากหลายในการเรียนรู้ด้านงานอาชีพ ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน แลกเปลี่ยนให้กำลังใจ ร่วมกันช่วยเหลือแก้ไขปัญหาซึ่งกันและกัน” (นายมหามัตติมะจะ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“การช่วยเหลือเยียวยาพยายามประสานเข้าไปช่วยเหลือดูแล ลดช่องว่างบางอย่างเข้าไปเติมเต็มกัน นำไปสู่ความไม่ไว้วางใจและความไม่เข้าใจ ดังนั้นหากมีกิจกรรมลงไปจะช่วยสร้างพื้นที่ของการปฏิสัมพันธ์การติดต่อสื่อสาร และเกิดการเคลื่อนไหว ซึ่งทำให้ชีวิตของชุมชนดีขึ้น มีความหวังว่าสายสัมพันธ์ของคนจะสามารถกลับมาเชื่อมต่อกันได้อีกครั้ง” (นายมะรอนิงจาโก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ปัจจุบันยังไม่เห็นความต่อเนื่องในการสนับสนุนส่งเสริมการฝึกอาชีพ ในด้านของงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และปัจจัยการผลิต และเห็นว่าจะให้เกิดความต่อเนื่องได้ต้องมอบให้อำเภอติดตามงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ” (นายอุสมาน จูกอ สัมภาษณ์วันที่ 17 มีนาคม 2554)

“ผู้ได้รับผลกระทบบางราย เมื่อได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ได้นำพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ขายแลกเปลี่ยนเป็นเงินทันที ทำให้คิดว่าคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ไม่คิดพึ่งตนเอง” (ปลัดอำเภอ (ขอสงวนชื่อ สกุล))

“การสนับสนุนการรวมกลุ่มของสตรีผู้ได้รับผลกระทบฯ เพื่อผลักดันการเยียวยา ระหว่างกัน การเสริมอาชีพให้กับกลุ่มทั้งรายกลุ่มและรายเดี่ยว และการเสริมทักษะการเย็บเย็บน พุดคุย การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ นอกจากนี้แกนนำสตรีผู้ได้รับผลกระทบฯ ร่วมกับจังหวัด ปัตตานีจัดตั้งเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในระดับจังหวัด/อำเภอ เพื่อเป็น กลไกในการประสาน รวบรวมปัญหา ความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบฯ ในภาพรวม เพื่อ ช่วยเหลือให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงจะเห็นว่าสตรีผู้ได้รับผลกระทบฯ มี จำนวนไม่น้อยที่มีความต้องการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ รายอื่นให้สามารถฟื้นตัวขึ้นจาก เหตุการณ์ร้ายนี้ยากเปลี่ยนตัวเองจากมือล่าง (ผู้รับ) เป็นมือบน (ผู้ให้) บ้าง แม้เพียงเล็กน้อยก็มี ความรู้สึกดีที่ได้ช่วยเหลือเพื่อนที่มีชะตากรรมเดียวกัน” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

(4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

พบว่าข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำ ท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า การจัดเทศกาล ประจำถิ่น การจัดกิจกรรมกีฬา หรือกิจกรรมที่แสดงออกถึงจิตอาสาเพื่อพัฒนาสาธารณะต่างๆ จะ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน การช่วยเหลือเยียวยายังดูแลคนทั้งคน ใส่ใจความทุกข์ ความยากลำบากของเขาทั้งครอบครัว มองเห็นบริบทแวดล้อมทั้งทางบวกทางลบของชุมชนทั้ง ชุมชน สร้างเครือข่ายการช่วยเหลือกันเองในชุมชน ก้าวข้ามจากผู้ถูกเยียวยามาเป็นผู้เยียวยา และ ก้าวสู่ความพยายามในการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูญเสียให้สามารถยืนด้วยตนเองได้อย่าง มั่นคง ซึ่งเกิดจากสองมือแห่งคนเล็กคนน้อย ที่ร่วมสร้างสันติขึ้นมาโดยปราศจากอาวุธ เป็นหนทาง แห่งมิตรภาพ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติอีกครั้ง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ปัจจุบันมีการจัดตั้งเครือข่ายผู้ได้รับผลกระทบเพื่อดูแลกันเองทั้งระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ทำให้เกิดความสมัคสมานสามัคคีและไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในสังคม” (ว่าที่ ร.ต. เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ประเพณีเทศกาลท้องถิ่น หรือการแข่งขันกีฬา หรือกิจกรรมสาธารณะที่ทำ ร่วมกันโดยไม่มีเงื่อนไขด้านศาสนา เช่น กิจกรรมร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านชุมชน จะช่วยทุกคนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และก่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในระหว่างชุมชน ได้” (นายเอก ญัฐทิพชาติ ปลัดอำเภอ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“การดำเนินกิจกรรมในมิติทางวัฒนธรรม งานบุญ งานกุศล และการกีฬา จะช่วย ลดความตึงเครียด และความหวาดระแวงลงได้” (นายอารีย์ สีตะ สัมภาษณ์วันที่ 4 พฤษภาคม 2554)

“อำเภอกะพ้อ โดยโรงพยาบาลกะพ้อแก้ไขปัญหานี้ด้วย “การจัดตั้งทีมภาคีเครือข่ายในการเยียวยาจิตใจ” ภาคีเครือข่ายเหล่านี้ได้แก่กลุ่มแกนนำต่างๆ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และอสม. ที่อยู่ในชุมชน พวกเขามีความสำคัญและมีบทบาทต่อการทำงานเยียวยาในชุมชน เป็นผู้ให้การช่วยเหลือ ดูแล คนในชุมชนด้วยกัน กลุ่มหลักจะเป็น อสม. เพราะทำงานกับสาธารณสุขมาก่อน ทางโรงพยาบาลจะเชิญกลุ่มนี้มาอบรมก่อนไปทำงานจริง” (นายอับดุลมานะ เมวาชะ สัมภาษณ์วันที่ 8 เมษายน 2554)

“ภารกิจการช่วยเหลือเยียวยาในวันนี้ได้ลงหลักปักฐานในท่ามกลางความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปได้ พอสมควร ด้วยความร่วมมือจากหลากหลายองค์กร ทั้งส่วนราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรจิตอาสาที่เข้าร่วมดูแลผู้สูญเสีย แม้กระทั่งองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของผู้สูญเสียเองสักวัน “การช่วยเหลือเยียวยา” จะเป็นพลังแห่งสันติภาพที่สำคัญของปลายด้ามขวาน” นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2554

“ต้องมองที่หน่วยงานในระดับพื้นที่ ว่ามีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพของชุมชนหรือไม่” (นายมะการิง หวัง สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“การรวมกลุ่มและจัดหาสถานที่สำหรับทำกิจกรรมเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน และยังทำให้เกิดการสร้างงานในชุมชนอีกด้วย” (โต๊ะอิหม่าม อำเภอมายอ (ขอสงวนชื่อสกุล) สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“การลงพื้นที่เยี่ยมเยียน พูดคุยให้กำลังใจ แนะนำสิทธิประโยชน์ที่ควรได้รับ หรือเชิญชวนให้ทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในครอบครัว แต่ที่ทิ้งไม่ได้ คือการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนเป็นระยะ ๆ ไม่ขาดหาย” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

(5) ด้านการฟื้นฟูจิตใจ

พบว่าข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า มีกลไกให้การช่วยเหลือเยียวยาเกิดขึ้น ซึ่งมีการเยี่ยมบ้าน มีศูนย์เชี่ยวชาญฟื้นฟูสุขภาพจิตติดตามประเมินสภาพจิตใจ ผู้ได้รับผลกระทบ มีการจัดกิจกรรมเยียวยาจิตใจในพื้นที่ กิจกรรมทัศนศึกษาดูงาน ปัญหาด้านจิตใจที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการทำงาน ซึ่งการได้ทราบถึงปัญหา และสภาพความเป็นจริงทั้งหมด นำไปสู่การช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ เกิดกำลังใจ มีเครือข่าย มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตภาวะความรับผิดชอบในครอบครัว ข้อจำกัด ความสามารถและศักยภาพของแต่ละคน ตอบสนองต่อปัญหาได้อย่างครอบคลุมและรวดเร็ว ช่วยสร้างพลังใจและความเข้มแข็งในกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่เป็นการพาไปทัศนศึกษา ดูงาน ซึ่งช่วยลดความตึงเครียดได้พอสมควร แต่ยังไม่ตอบโจทย์ในระยะยาว” (ว่าที่ ร.ต.เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ปี 2549 กระทรวงสาธารณสุขจึงเริ่มส่งนักจิตวิทยาลงพื้นที่ เพื่อเน้นเยียวยาจิตใจ ซึ่งนับเป็นสิ่งที่ดี เพราะสามารถบรรเทาความทุกข์ของผู้ได้รับผลกระทบลงได้มาก การเยียวยาจิตใจ ต้องติดตามดูแลไปตลอด โดยถือว่าครอบครัวเหล่านี้เป็นครอบครัวพิเศษที่ต้องได้รับความเห็นใจจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม จะทำอย่างไรให้คนที่ไม่ได้รับกระทบได้เห็นอกเห็นใจคนที่ได้รับผลกระทบ มีอะไรก็เอื้อเพื่อแบ่งปัน สร้างความสามัคคีเกิดขึ้นร่วมกัน สิ่งนี้คือสิ่งที่เราอยากให้เห็นทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม ไม่ใช่ภาคราชการอย่างเดียว” (นายเอก ญัฐพิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“การเชื่อมเยือนผู้ได้รับผลกระทบ เป็นการทำความเข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริง เจาะลึก ครอบคลุมทุกมิติชีวิตของกลุ่มเป้าหมาย สามารถคาดการณ์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อภาพรวมของชีวิตของผู้ได้รับผลกระทบ และหาทางป้องกันแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ ซึ่งที่โรงพยาบาลชุมชนแต่ละแห่งมีการจัดตั้งศูนย์เยียวยาฟื้นฟูสุขภาพจิตสามารถทำงานได้ใกล้ชิดกับผู้ได้รับผลกระทบและพื้นที่” (นายประสิทธิ์ พรหมพาหุล สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“ชีวิต” ใน “ตัวเลข” นั้นคือการทำงานช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบต้องทำด้วยใจมากกว่าการทำเพราะต้องทำ การมองว่างานเยียวยาเป็นภาระและหน้าที่เท่านั้นก็เหมือนเห็นแต่ “ตัวเลข” แต่สัมผัสไม่ได้และเข้าไม่ถึง “ชีวิต” ดังนั้นการประเมินตัวเลขจำนวนครั้งของการเยี่ยมบ้านจะไร้ประโยชน์และไม่มีความหมายอะไรเลย ถ้าการเยี่ยมบ้านไม่อาจจะหยั่งรู้ปัญหา เข้าใจความทุกข์และความเดือดร้อนของผู้สูญเสีย แล้วหาทางช่วยเหลือบรรเทาและคลี่คลายมันให้ได้ในที่สุด” (นายอับดุลเลาะห์ เจปะปอ สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2554)

“การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะให้การดูแลผู้ที่พิการจากเหตุการณ์ และผู้ที่พิการจากการเจ็บป่วย เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้โดยไม่รู้สึกรู้สีกท้อแท้หรือสิ้นหวัง เพราะผู้พิการได้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้พิการด้วยตนเอง จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน และทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นหลักของการเยียวยาตนเอง สำหรับแนวทางการทำงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน จะมีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับแพทย์จากหน่วยต่างๆ” (นายสุทิน จันทรศิริ สัมภาษณ์วันที่ 4 มีนาคม 2555)

ข้อ 2 การให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 และที่แก้ไขเพิ่มเติม วางหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือ จากหน่วยงานสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยมอบหมายภารกิจแต่ละหน่วยงาน ท่านคิดว่าควรมีการปรับเปลี่ยนนโยบายอย่างไรบ้าง

ผู้ตอบสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ได้ให้ความเห็นว่า ในการต่อสู้แย่งชิงมวลชนเป็นความท้าทายต่อบุคลากรผู้ทำงานเชี่ยวชาญ และนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงระบบบริการ ด้วยกฎเกณฑ์การช่วยเหลือเชี่ยวชาญผู้ประสบเหตุความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความซับซ้อนทั้งในด้านระเบียบ การต้องประสานหลายหน่วยงาน รวมถึงแบบฟอร์มที่ต้องกรอกข้อมูลอีกหลายแบบฟอร์ม จึงมีแนวคิดของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิด One Stop Service เพื่อการช่วยเหลือเชี่ยวชาญผู้ประสบเหตุในระดับอำเภอ ในนามของ “ศูนย์เชี่ยวชาญอำเภอ” ควรส่งเสริมให้แกนนำผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นตัวแทนในกลไกรัฐ ในระดับการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านการเชี่ยวชาญหรือการพัฒนาใดๆ ต่อผู้หญิงและครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่ เช่น กรรมการ กยต. และควรถ่ายโอนภารกิจการช่วยเหลือเชี่ยวชาญผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้แก่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชนมากยิ่งขึ้น จากเดิมสำนักนายกรัฐมนตรี รวมทั้งควรใช้กฎหมายพิเศษที่ลงโทษผู้ก่อความไม่สงบได้ทันต่อเหตุการณ์ ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ดำเนินการด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านอยู่แล้ว จึงควรถ่ายโอนภารกิจการช่วยเหลือเชี่ยวชาญผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้แก่อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จากเดิมสำนักนายกรัฐมนตรี ประชาชนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วมในการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการ” (ว่าที่ รต.เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ให้ ศอ.บต. รับถ่ายโอนภารกิจการช่วยเหลือเชี่ยวชาญผู้ได้รับผลกระทบฯ ตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเชี่ยวชาญฯ เพราะเป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความคล่องตัวมากกว่า เพื่อปรับยุทธศาสตร์ของเราก็คือต้องทำให้หมู่บ้าน ชุมชนดูแลผู้ได้รับผลกระทบ ต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำงาน เพราะจะเป็นพลังอันแข็งแกร่งให้กับผู้สูญเสีย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด ควรดำเนินการไปในทิศทางต่อเนื่อง ทัวถึง เป็นธรรม สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพ” (นายเอก ฉันทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐที่สูญเสียควรได้รับการช่วยเหลือเยียวยา โดยคำนวณระยะเวลาที่เสียในการรับราชการและการเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวมากกว่านี้” (นายสุเรน ละใบกาเด็น สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2554)

“เห็นควรพัฒนาด้านการข่าวหรือการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพและปฏิบัติได้จริง เพื่อค้นหาและจับกุมผู้ก่อเหตุหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังของเหตุการณ์ และเร่งสร้างความเข้าใจกับชุมชน เพื่อไม่ให้มีส่วนช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้ก่อเหตุ โดยนำข้อมูลจากพื้นที่ที่มีเหตุบ่อย หรือเบาบาง มาศึกษาและกำหนดแนวทาง” (นายคณพจน์ อิวังโส สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“ต้องมีกฎหมายพิเศษในการพิจารณาคดีที่สามารถเอาตัวผู้ก่อความไม่สงบมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่ง ป.วิอาญาปัจจุบันยังมีช่องโหว่ และไม่ทันสมัยในการใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้ก่อความไม่สงบ ควรใช้กฎหมายพิเศษที่ลงโทษผู้ก่อความไม่สงบได้ทันต่อเหตุการณ์” (นางสาวนงครัตย์ พวงจันทิก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ควรลดขั้นตอนของการพิจารณาการช่วยเหลือในเรื่องทรัพย์สิน ให้มีความรวดเร็วกว่านี้ เพราะขณะนี้การช่วยเหลือในเรื่องทรัพย์สินยังล่าช้ามาก การผลักดันให้เกิด One Stop Service เพื่อการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบเหตุในระดับอำเภอ” (นายสมนึก บัวขวัญ สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“ให้ภาครัฐมีการประสานงานกันในการทำงานมากกว่านี้ เพราะมีการทำงานซ้ำซ้อน ไม่เป็นระบบ ทำให้ชาวบ้านสับสนไม่ทราบว่าเรื่องแต่ละเรื่องต้องติดต่อหน่วยงานไหนอย่างไร” (โตะอิหม่าม อำเภอมายอ (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“ควรส่งเสริมให้แกนนำผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นตัวแทนในกลไกรัฐ ในระดับการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านการเยียวยาหรือการพัฒนาใดๆ ต่อผู้หญิงและครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบ ทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่ เช่น กรรมการ กยศ. เป็นต้น” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

ข้อที่ 3 ทศนคติของของข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ต่อการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

ผู้ตอบสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ได้ให้ความเห็นว่า เป็นนโยบายที่ส่งผลทางด้านสังคมจิตวิทยาอย่างสูง รัฐได้ช่วงชิงจิตวิทยามวลชนทำให้ผู้ได้รับผลกระทบเห็นว่าทางราชการไม่ทอดทิ้ง มุ่งสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ให้ผู้คนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้ เนื่องจากการไม่เลือกปฏิบัติจากภาครัฐ ซึ่งได้เยียวยาทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นประชาชนเจ้าหน้าที่ หรือญาติ

ผู้ก่อความไม่สงบ อีกทั้งไม่แบ่งแยกศาสนา ทั้งพุทธ และอิสลาม ส่งผลให้ประชาชนเข้าใจว่ารัฐดูแลอย่างเสมอภาคและทั่วถึง นโยบายช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ทำให้เกิดความรู้สึกต่อภาครัฐดีกว่าเดิมขณะที่สถานการณ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นมาตรการในการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ ในลักษณะที่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน บำบัดรักษา ทดแทนฟื้นฟู จึงเป็นการลดความรู้สึกกดดัน เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ ที่มีผู้ที่ให้ความเห็นใจ และร่วมแบ่งปันปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว เกิดความไว้วางใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของทางราชการ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจากภาครัฐ เห็นถึงความใส่ใจต่อภาครัฐที่มีต่อพี่น้องประชาชน ลดความเกลียดชัง การสะสมความคับแค้น ทำให้ฝ่ายตรงกันข้ามเสียมวลชน ประชาชนให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาภัยภาครัฐมากขึ้นเป็นลำดับภาครัฐสามารถสร้างเครือข่ายการข่าวในพื้นที่ เป็นบทบาทที่เข้ามาเพื่อสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน

ด้านลบ มองว่าภาครัฐต้องใช้เงินมหาศาลในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้ได้รับผลกระทบต้องการเป็นบุคคลพิเศษที่รัฐบาลต้องโอบอุ้ม ดูแลตลอดเวลา มีสิทธิพิเศษที่มากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับผลกระทบฯ ภาครัฐมองว่าทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหตุการณ์เกิดจากกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งสิ้น ซึ่งในความจริงแล้วบางเหตุการณ์เกิดจากยาเสพติด, ชัดแย้งส่วนตัว, โจรกรรม ฯลฯ แต่ภาครัฐเน้นนโยบายการช่วยเหลือแบบปูพรมจึงเป็นการสนับสนุนแก่ผู้ก่อเหตุความไม่สงบทางอ้อม และมีการมองจากผู้นำภาคประชาชนว่าเกิดการทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการ ทำให้มีผู้สร้างสถานการณ์เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์โดยแยกเป็นด้านบวกและด้านลบต่อไปนี้

ด้านบวก

“เป็นนโยบายที่ส่งผลทางด้านสังคมจิตวิทยาอย่างสูง มุ่งสร้างความปรองดองสมานฉันท์ให้ผู้คนสามารถใช้ชีวิตร่วมกันได้” (ว่าที่ ร.ต.เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“หน่วยงานของรัฐทุกรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญต่อผู้ได้รับผลกระทบ ได้ทำการช่วยเหลือเยียวยาและช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบทุกอย่าง ทั้งทางทรัพย์สิน ช่วยตัวบุคคลให้งานทำหรือทายาทก็จะได้รับราชการ การไม่เลือกปฏิบัติจากภาครัฐ ซึ่งได้เยียวยาทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นประชาชนเจ้าหน้าที่ หรือญาติผู้ก่อความไม่สงบ” (นายเอก ฉัฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ถ้ามองในด้านการเมือง ก็จะเป็นการช่วยเหลือด้านจริยธรรม ผู้ได้รับผลกระทบก็มีกำลังใจที่จะอยู่ดำรงชีวิตต่อไปในสังคม ไม่เป็นภาระต่อชุมชน” (นายอารีย์ สีตะ สัมภาษณ์วันที่ 4 พฤษภาคม 2554)

“รัฐได้ช่วงชิงจิตวิทยามวลชนทำให้ผู้ได้รับผลกระทบเห็นว่าทางราชการไม่ทอดทิ้ง ยังดูแลเรื่องอาชีพ การศึกษาบุตร ทำให้เกิดปัญหาสังคมน้อยลง เกิดความไว้วางใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของทางราชการสำหรับผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา ทำให้ฝ่ายตรงกันข้ามเสียมวลชน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจากภาครัฐ เห็นถึงความใส่ใจต่อภาครัฐที่มีต่อพี่น้องประชาชน เกิดความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเกิดความสมานฉันท์ขึ้น” (นางสาวมุลละมุล จินโจ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“นโยบายการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ของรัฐบาลตั้งแต่ต้นถือว่าเป็นนโยบายที่ดี สามารถบรรเทาความเดือดร้อน ของครอบครัวและทายาทของผู้ได้รับผลกระทบฯ ได้ส่วนหนึ่ง และเริ่มมีการช่วยเหลือเยียวยาฯ ทางอื่นเข้ามาจนทำให้พูดได้ว่าขณะนี้ผู้ได้รับผลกระทบฯ ส่วนใหญ่มีชีวิตที่ดีขึ้นเรื่อยๆ” (นายอับดุลมาน๊ะ แมวาชะ สัมภาษณ์วันที่ 8 เมษายน 2554)

“เป็นนโยบายที่ดีที่รัฐบาลเล็งเห็นถึงความสำคัญในการที่จะต้องเยียวยาทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบฯ เพื่อลดความเกลียดชัง การสะสมความคับแค้น และช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของครอบครัว นโยบายดังกล่าว มีหลักประกันในระดับหนึ่งซึ่งฝ่ายการเมืองจะต้องให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง” (นางสาวนงครักย์ พวงจันทิก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบไม่มีการแบ่งแยกศาสนา ทั้งพุทธ และอิสลาม ต่างได้รับการดูแลเยียวยาเช่นเดียวกัน ทำให้ประชาชนเข้าใจว่ารัฐดูแลอย่างเสมอภาคและทั่วถึง” (นายหม่อมติ มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“แสดงให้เห็นว่าภาครัฐไม่ได้ทอดทิ้งและบรรเทาความรู้สึกที่ต้องสูญเสียสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นชีวิตหรือทรัพย์สิน” โต๊ะอิหม่าม อำเภอกะป้อ (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์วันที่ 8 เมษายน 2554)

“การให้ความช่วยเหลือทุกฝ่าย เป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐไม่ได้เลือกเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะไม่ใช่เหตุให้ฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบอ้างเป็นเหตุเพื่อสร้างความรู้สึกเกลียดชังรัฐได้” (นายรอมลี ดอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“การทำงานเชิงสันติวิธี กลุ่มที่มีบทบาทที่สำคัญในเวลานี้คือกลุ่มที่ทำงานเยียวยาทุกกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ รวมถึงองค์กรส่วนกลางที่ทำงานในพื้นที่โดยมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อลดความรุนแรง เยียวยาความสัมพันธ์ ตอนนี้ภาคประชาชน ภาครัฐและผู้สูญเสียบางส่วนมาร่วมกันทำงาน แม้เราไม่รู้จักเขา ก็มีคนจำนวนไม่น้อยที่อยู่ตรงเส้นขาดระหว่างฝั่งเรากับฝ่ายก่อการ แล้วตัดสินใจที่จะอยู่ฝ่ายรัฐ การทำงานของคนเล็ก ๆ ที่ตั้งใจ มันเกิดผลที่ช่วยดึงคนฝ่ายเดิมอยู่ด้วยกัน” (นายอิบรอเฮง เจ๊ะเก๊ะ สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2554)

“สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ที่ได้รับผลกระทบ ครอบครัวและชุมชน เกิดความรู้สึกเชิงบวก มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ ลดความหวาดระแวง ความไม่ไว้วางใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ราบรื่น เป็นมิตรระหว่างผู้ที่ได้รับผลกระทบและเจ้าหน้าที่” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

ด้านลบ

“เหตุการณ์บางเหตุการณ์เห็นว่าน่าจะเป็นเรื่องความขัดแย้งส่วนตัว แต่ฝ่ายรัฐพยายามให้เป็นคดีเหตุการณ์ความไม่สงบ” นายสุเรน ละใบกาเด็น สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2554)

“จากการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ ส่งผลกระทบต่อสังคมและการเมือง กล่าวคือ ผู้ได้รับผลกระทบต้องการเป็นบุคคลพิเศษที่รัฐบาลต้องโอบอุ้ม ดูแลตลอดเวลาและอยากมีสิทธิพิเศษที่มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ได้รับผลกระทบฯ ทำให้มีความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้” นายประสิทธิ์ พรหมพาหกุล สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“ภาครัฐต้องใช้งบประมาณมหาศาลในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา ซึ่งแทนที่จะใช้ในการพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ ต้องใช้งบประมาณมหาศาลในการดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาและซึ่งบางครั้งเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมีเสียงสะท้อนจากคนภาคอื่นๆ ว่ารัฐทุ่มเงินให้กับคน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งการให้ความช่วยเหลือเยียวยาประชาชนคิดว่าทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเหตุการณ์เกิดจากกลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งสิ้น ซึ่งในความจริงแล้วบางเหตุการณ์เกิดจากยาเสพติด, ขัดแย้งส่วนตัว, โจรกรรม ฯลฯ เป็นเหตุให้นำมาเป็นเงื่อนไขหากไม่ได้รับความช่วยเหลือเยียวยา เกิดปัญหาสังคมเรื่องเด็กกำพร้า การประกอบอาชีพ ความไม่ไว้วางใจต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งในบางครั้งหากเจ้าหน้าที่ไม่มีความเป็นกลางในการรับรอง 3 ฝ่าย (ตำรวจ ทหาร ปกครอง) เหมือนเป็นดาบสองคมทำให้คนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือคิดว่ามีการลำเอียง และหากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติมีการเรียกสินบนจะทำให้เกิดผลกระทบ คิดว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐสร้างเงื่อนไข เกิดผลเสียด้านจิตวิทยามวลชน” (นางสาวมุลละมุล จินโจ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“ผู้ที่ได้รับผลกระทบที่เป็นทายาทหรือญาติผู้ก่อความไม่สงบ ก็ได้รับการช่วยเหลือเยียวยา สังคมกลุ่มหนึ่งมองว่าเป็นการสนับสนุนการก่อความไม่สงบ” นายพิระศักดิ์ จอมคำ สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“สังคมอีกกลุ่มหนึ่งมองว่าการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบฝ่ายผู้ต้องสงสัยหรือแนวร่วมเป็นการให้การสนับสนุนแก่ผู้ก่อเหตุความไม่สงบทางอ้อม” นายมะการัง หวัง สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“การทุจริตคอร์รัปชันในวงราชการทำให้ผู้สร้างสถานการณ์ ในบางที่บางแห่ง บางรายการ อันเป็นปัญหาที่แก้ยาก หากผู้เกี่ยวข้องเห็นประโยชน์ส่วนตน บนความทุกข์ของผู้ได้รับผลกระทบ และชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง” (โตะอิหม่าม อำเภอมายอ (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

ตอนที่ 2 : ความคิดเห็นต่อปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคทางการเมืองต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ข้อที่ 1 วิธีปฏิบัติและหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปัจจุบันท่านคิดว่าเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือหรือไม่อย่างไร

ผู้ตอบสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ได้กล่าวสอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว การช่วยเหลือมีความสะดวก รวดเร็ว ไม่ซับซ้อน ณ One Stop Service ที่ศูนย์เชี่ยวชาญระดับอำเภอ และการช่วยเหลือเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด แต่ในการมอบนโยบายหน่วยงานส่วนกลางของภาครัฐยังขาดข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่ ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เหมาะสมระดับหนึ่ง แต่ต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และดูแลในทุกมิติ ตามความต้องการและปัญหาของผู้ได้รับผลกระทบ” (ว่าที่ ร.ต.เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“มีความเหมาะสม ในการพิจารณาขั้นตอนว่าผู้ได้รับผลกระทบมาจากพื้นที่ไหน ทำงานอะไร และมีประวัติในด้านไหนบ้างตามขั้นตอนของรัฐที่ระบุไว้ ถ้าเป็นข้าราชการก็จะสันนิษฐานว่าเป็นเหตุความไม่สงบเป็นลำดับแรก และให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน แต่ถ้าเป็นประชาชนในพื้นที่ก็ต้องสอบสวนผู้นำท้องที่ หรือประชาชนทั่วไปว่าบุคคลที่เสียชีวิตไปทำงานอะไร เป็นใครมาจากไหน และเคยมีประวัติอะไรบ้าง ต้องให้ภาครัฐรับรอง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายตำรวจ ฝ่ายทหาร และฝ่ายปกครอง จึงจะให้ความช่วยเหลือต่อไป ซึ่งจะมีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ครอบถ่วง เช่น บาดเจ็บได้เท่าใด พิการ/ทุพพลภาพได้เท่าใด และเสียชีวิตได้เท่าใด มีไว้ชัดเจนอยู่แล้ว สามารถตรวจสอบได้” (นางสาวนงครัตย์ พวงจันทิก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ระยะเวลาการให้ความช่วยเหลือนั้น มีความสะดวกรวดเร็ว เพราะว่าจะมีเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบที่เกิดเหตุและภายในตำบลที่เกิดเหตุอยู่แล้ว และเสนอต่อผู้บังคับบัญชาให้รับรอง 3 ฝ่ายต่อไป และยังขึ้นอยู่กับว่าใครมีตำแหน่งอะไร ถ้ามีตำแหน่งใหญ่โต ก็จะเร็วหน่อย เพราะว่าจะมีคนวิ่งเต้นให้ แต่ถ้าเป็นประชาชนธรรมดา ก็ช้าลงหน่อย เพราะจะต้องสอบสวน

สืบสวนกันนาน แต่ก็ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นไปก่อน จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น อำเภอ และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่” (นายคณพจน์ อีววังโส สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจะใช้เวลาในการพิจารณาความช่วยเหลือแบ่งเป็นกรณีฉุกเฉินจะตรวจสอบว่าคณะกรรมการ 3 ฝ่าย (ตำรวจ ทหาร ปกครอง) ให้การรับรองจึงจะสามารถให้ความช่วยเหลือเยียวยาตามระเบียบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม และ 6 กันยายน 2548 ได้เลย ในกรณีฉุกเฉินหรือถูกทำร้ายอย่างอื่นใช้เวลาไม่เกิน 7 วัน หาก 3 ฝ่ายพิจารณาพฤติกรรมและสรุปว่าเป็นเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ จึงจะสามารถให้ความช่วยเหลือเยียวยาได้ หากเกิน 7 วันจะต้องนำหลักฐานส่งพิสูจน์ว่าเป็นอาวุธที่ใช้ก่อเหตุหรือไม่ อย่างไร หากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมชัดเจนก็สามารถให้ความช่วยเหลือเยียวยาได้เลย โดยศูนย์เยียวยาระดับอำเภอจะดำเนินการด้านเอกสารเป็นลักษณะ One Stop Service เบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ในกรณีเสียชีวิตเจ้าหน้าที่รัฐได้รับเงิน 556,000 บาท (ทุกหน่วยงาน) ประชาชนทั่วไป ได้รับเงินช่วยเหลือ 356,000 บาท (ทุกหน่วยงาน) และได้รับการดูแลเรื่องอาชีพ การจ้างงาน การฟื้นฟูจิตใจ ซึ่งสามารถช่วยบรรเทาความลำบาก แม้จะทดแทนกับความสูญเสียที่เกิดขึ้นไม่ได้แต่ก็ทำให้มีเงินสามารถเลี้ยงดูบุตรหลาน หรือสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ระดับหนึ่ง ทำให้มีที่พึ่งพิงบาง สามารถหาหนทางวางแผนในการดำเนินชีวิตดูแลตนเองและครอบครัวในสังคมได้อย่างยั่งยืน” (นายประสิทธิ์ พรหมพาหกุล สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่ควรเพิ่มรายละเอียดการตรวจสอบร่วม 3 ฝ่าย ปกครอง ทหาร ตำรวจ และทำบันทึกรายละเอียดเหตุการณ์และความเสียหายโดยละเอียด และลงบันทึกประจำวันไว้ที่สถานีตำรวจภูธร และฝ่ายปกครองไว้เป็นหลักฐาน” (นายสมนึก บัวขวัญ สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“มีความเหมาะสมดี ในส่วนของการพิจารณาว่าผู้ใดเป็นผู้ได้รับผลกระทบหรือไม่ ถ้าเป็นวันทำการ การช่วยเหลือเป็นไปตามหลักเกณฑ์และช่วงเวลาที่เหมาะสมแต่ยังมีความแตกต่างของตัวเงินที่จะได้รับการช่วยเหลืออยู่บ้าง ซึ่งกำลังมีการดำเนินการพิจารณาแก้ไขหลักเกณฑ์การช่วยเงินให้เหมาะสมในแต่ละกลุ่มมากขึ้น” นายเอก ฉัฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ขั้นตอนการช่วยเหลือในปัจจุบันถือว่ามีความสะดวก รวดเร็ว ไม่ซับซ้อน เพราะเป็นการให้ความช่วยเหลือแบบ One Stop Service อยู่แล้ว ก็จบที่ศูนย์เยียวยาระดับอำเภอ” นายอับดุลเลาะห์ เจ๊ะปอ สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2554)

“มีความเหมาะสม เพราะเมื่อได้รับผลกระทบ ทางอำเภอจะมอบเงินช่วยเหลือทันที เพื่อบรรเทาทุกข์ จำนวนหนึ่งก่อน” (โตะอิหม่าม อำเภอกะพ้อ (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์ วันที่ 8 เมษายน 2554)

“ด้านตัวเงินมีความเหมาะสม แต่ที่ได้น้อย ได้แก่ บริการฟื้นฟูสมรรถนะความพิการ ที่อยู่อาศัย การมีงานทำและการมีรายได้” (นายรอมลี คอเลาะ สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“สิ่งหนึ่งที่เราได้เรียนรู้จากการทำงานกับหน่วยงานรัฐในเรื่องความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ ภาครัฐยังขาดข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่อย่างมาก” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

ข้อที่ 2 การให้ความช่วยเหลือจากภาครัฐมีความแตกต่างระหว่างผู้ได้รับผลกระทบที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือประชาชนทั่วไปเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือไม่อย่างไร

ผู้ตอบสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ไม่มีความแตกต่าง เนื่องจากการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยา จะปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน หากมีพฤติกรรมที่น่าสงสัยซึ่งคณะกรรมการ 3 ฝ่ายให้การรับรอง แต่จะแตกต่างในส่วนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับบาดเจ็บเนื่องจากการลงความเห็นของแพทย์เพื่อแบ่งระดับการบาดเจ็บนั้น มีผลต่อการได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยาที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงอาจมีความเห็นต่างกันได้ในหลายกรณีที่ใช้ระยะเวลาบาดเจ็บในการชี้ขาดแล้วจะมีความคลุมเครือ ส่วนผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ได้ให้ความเห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับช่วยเหลือเยียวยาที่ดีกว่าประชาชนทั่วไป และไม่เลือกปฏิบัติ สำหรับครอบครัวที่ไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐ ให้รัฐแสวงหาแนวทางหรือช่องทางอื่นในการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยเฉพาะทุนการศึกษาสำหรับเด็ก ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ไม่มีความแตกต่าง เนื่องจากการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเยียวยา จะปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน หากมีพฤติกรรมที่น่าสงสัยซึ่งคณะกรรมการ 3 ฝ่าย มีมติให้การรับรองหรือไม่ให้การรับรอง จะใช้ระยะเวลาเท่าๆ กัน ในการพิจารณา และเกิน 7 วัน พนักงานสอบสวนจะนำหลักฐานส่งตรวจไปยังกองพิสูจน์หลักฐานซึ่งจะได้ข้อมูลที่เป็นกลาง” (นายเอก ฉัฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ในกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบที่บาดเจ็บสาหัสกับบาดเจ็บธรรมดา ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาแตกต่างกันมาก ปัจจุบันใช้เกณฑ์บาดเจ็บตาม ประมวลกฎหมายอาญา บางกรณี

ได้รับบาดเจ็บมากแต่ไม่เข้าเกณฑ์บาดเจ็บสาหัส ก็ควรจะได้รับการช่วยเหลือเยียวยาใกล้เคียงกับบาดเจ็บสาหัส ตามความเป็นจริง” (นายพีระศักดิ์ จอมคำ สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการทำร้ายที่แพทย์ลงความเห็นว่าเป็นสาหัส กับกลุ่มที่แพทย์ลงความเห็นว่าเป็นไม่สาหัส คือส่วนมากจะถือเกณฑ์การประกอบกรณีจึงไม่ได้กว่า 30 วัน เป็นเกณฑ์ แม้ว่าบุคคลทั้ง 2 กลุ่มจะได้รับผลกระทบจากกรณีเดียวกัน แต่การได้รับการช่วยเหลือเยียวยาต่างกันมาก ดังนั้นควรปรับเกณฑ์หากได้รับผลกระทบไม่ถึงกับเสียชีวิตหรือสูญเสียชีวิต ควรปรับเกณฑ์การช่วยเหลือให้สมเหตุสมผลในกรณีดังกล่าว” (นายสมนึก บัวขวัญ สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิง เพราะว่าถ้าเป็นข้าราชการ ก็จะทำให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน สิทธิพิเศษได้ทุกอย่าง ถ้าเสียชีวิตก็จะให้ลูกทำงานต่อไปแทนคนที่เสียชีวิต แต่ถ้าเป็นประชาชนในพื้นที่ก็ได้รับความช่วยเหลือช้าหน่อย เพราะว่าอยู่ในชั้นสืบสวน สอบสวน ถ้าเกิดจากผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบ ก็จะได้รับเยียวยา และสวัสดิการต่อไปตามลำดับ” (นายคอชัย มามู สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“มีความแตกต่างเนื่องจากผู้ได้รับผลกระทบเป็นเจ้าหน้าที่รัฐจะได้การดูแลเป็นมากกว่าชาวบ้าน” (โตะอิหม่าม อำเภอมะนัง (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“ยังไม่เสมอภาคระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทั่วไป ซึ่งควรเพิ่มจำนวนเงินงวดแรกของประชาชนทั่วไปให้มากกว่าเดิมเพื่อบรรเทาความเดือดร้อน และไม่เลือกปฏิบัติยังมีผู้ได้รับผลกระทบที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถลงความเห็นว่ายตายด้วยเรื่องสถานการณ์หรือเรื่องส่วนตัวภายในระยะเวลา 6 เดือน ให้สันนิษฐานว่ายตายจากสถานการณ์ และเยียวยากรอบครัวผู้ได้รับผลกระทบตามสิทธิ” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

“ครอบครัวที่ไม่ได้รับการเยียวยาจากรัฐ ให้รัฐแสวงหาแนวทางหรือช่องทางอื่นในการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม โดยเฉพาะทุนการศึกษาสำหรับเด็ก” (นายสุทิน จันทศิริ สัมภาษณ์วันที่ 4 มีนาคม 2555)

ข้อที่ 3 สภาพแวดล้อมทางสังคม/ชุมชนของผู้ได้รับผลกระทบเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคทางการเมือง ที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้นโยบายช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบนำไปสู่ความสำเร็จ หรือไม่อย่างไร

ผู้ตอบสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เยียวยาระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ได้ให้ความเห็นว่าบริบทของสังคมมีผู้นำทางความคิด (โตะครู โตะอิหม่าม) กระบวนการทางศาสนาช่วยเกื้อหนุนในการ

ช่วยเหลือเยียวยา มีการเป็นอยู่แบบพอเพียง มีความมั่งคั่ง คุณภาพชีวิตยังพัฒนาต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ประชาชนพึ่งพาภาคการเกษตร แต่ขาดการพัฒนากระบวนการผลิต หรือทักษะการสร้างมูลค่าเพิ่ม ขาดนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ควรใช้กระบวนการทางศาสนาควร เกื้อหนุนในการช่วยเหลือเยียวยา อีกทั้งภาครัฐมีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่รับผิดชอบและ บุคลากรงานช่วยเหลือเยียวยาบ่อย แม้ว่ารัฐบาลทุ่มงบประมาณลงมาอย่างมหาศาลแล้ว ประชาชน ในพื้นที่แทบจะไม่ได้มีการพัฒนามากขึ้นเลย ถูกหลอกลวงได้ง่ายจากผู้ไม่ประสงค์ดีหลอกลวงเงิน หัวคิวจากผู้หลงเชื่อ การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงไม่ใช่เพื่อการลดเชื่อไฟอันอุดมให้น้อยที่สุดเท่านั้น แต่แท้จริงก็เพื่อความมีความสุขของประชาชนทุกหย่อมหญ้าในอันที่จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ภาวะบนฐานชีวิตที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชนของตนเอง ซึ่งยังเป็นความมุ่งหวังที่ยังยาวไกล ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ-สังคมของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้รับการพัฒนาหรือสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเพียงพอจึงเกิดความล้าหลังกว่าจังหวัดอื่นๆ และประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากสภาพสังคม วัฒนธรรมของพื้นที่ได้พุ่งเอาไว้ และสอดคล้องกับผู้ควบคุม งบประมาณและนโยบายการพัฒนาพื้นที่เป็นคนของรัฐบาลกลางเป็นส่วนใหญ่ที่มีฐานคิดและ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จึงเกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม กับการคงอยู่ในวิถีวัฒนธรรมของคนในพื้นที่” (ว่าที่ ร.ต.เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“กระบวนการทางศาสนาควรเกื้อหนุนในการช่วยเหลือเยียวยา โดยผู้นำทาง ศาสนาจะต้องทำหน้าที่ชี้แนะกับเด็กมากขึ้นกว่าเดิม เพราะส่วนหนึ่งเราพบว่าเด็กที่ขาดพ่อแม่ นั้น บางคนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป บางคนก้าวร้าว บางคนเป็นเด็กเก็บกด ไม่ค่อยพูดค่อยจา ถ้าเราใส่ใจด้วยการเยี่ยมเยียนสอบถามสารทุกข์สุขดิบ ให้กำลังใจทางอ้อม มันก็เหมือนเราทำหน้าที่เป็น นักจิตวิทยาไปในตัว” (นางสาวนงครัตย์ พวงจันทิก สัมภาษณ์ 3 มีนาคม 2554)

“ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการลงพื้นที่ คือการราชการจะเข้าพื้นที่ลำบาก ยิ่งเป็นพื้นที่สีแดงด้วยแล้วยิ่งยาก ฉะนั้นการสร้างเครือข่ายเพื่อช่วยรัฐจึงเป็นสิ่งสำคัญ เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งความหวาดกลัว ความหวาดระแวง และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ของทุกภาค ส่วนของสังคม” (นายเอก ณัฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ประชาชนในพื้นที่ที่มีการศึกษาน้อย เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม ปัญหายาเสพติดจึงตามมา คนในพื้นที่อยู่แบบพอเพียง ไม่ทะเยอทะยานเพื่อความก้าวหน้า การมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี” นางสาวมุลละมุล จินโจ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“ผู้ได้รับผลกระทบบางท่านขาดความกระตือรือร้นในการช่วยตนเอง รอภาครัฐเพียงอย่างเดียว” นายพีระศักดิ์ จอมคำ สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“การบังคับใช้กฎหมายขาดความเป็นธรรมไม่สามารถเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ประพฤติดัด การบังคับใช้กฎหมายขัดกับหลักศาสนา ผู้ใช้กฎหมายไม่คำนึงถึงขอบเขตอำนาจของกฎหมาย ขาดการบูรณาการกับกฎหมายอิสลาม พ.ร.ก.ฉุกเฉิน กฎอัยการศึกกระทบวิถีชีวิตการประกอบอาชีพ การปฏิบัติศาสนกิจ” นายหมามัดิ มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“แม้ว่าทางรัฐบาลรู้สึกรู้ว่าได้ทุ่มเทงบประมาณลงอย่างมหาศาลแล้ว แต่คนในพื้นที่กลับรู้สึกว่าคุณเองแทบจะไม่ได้รับการพัฒนามากขึ้นเลยสภาพชีวิตอยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น มีแต่ผู้รับเหมาที่ได้ประโยชน์” (นายมะกะตา นูอิ สัมภาษณ์วันที่ 4 พฤษภาคม 2554)

“ที่ผ่านมามหาหน่วยงานของรัฐที่ลงมาปฏิบัติในพื้นที่มักมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ โดยเฉพาะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี หน่วยงานปฏิบัติก็จะถูกยุบ จัดตั้งใหม่เสมอทำให้การบริหารงานขาดความต่อเนื่องและมีเอกภาพ” (นายอุสมาน จูกอ สัมภาษณ์วันที่ 17 มีนาคม 2554)

“เจ้าหน้าที่ที่เป็นลูกจ้างปรับเปลี่ยนบ่อย ทำให้ปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจในการทำงาน” นายคอซีย์ มามู สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“ต้นทุนทางสังคมจากคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนมาช่วยกันดูแลก็จะดูเป็นครอบครัวใหญ่ซึ่งจะสามารถดูแลผู้พิการได้ทั้งทางกายและใจ สามารถสร้างกำลังใจให้ผู้พิการมีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะเอาชนะความพิการทางร่างกายด้วยจิตใจที่สมบูรณ์ไม่แพ้คนปกติ” (นายสุทิน จันทรศิริ สัมภาษณ์วันที่ 4 มีนาคม 2555)

“อาจมีคนไปแอบอ้างว่าการรับเงินเยียวยาต้องผ่านบุคคลบางคนจึงจะได้รับ ซึ่งไม่เป็นความจริง สิ่งที่น่าเป็นห่วงคือชาวบ้านที่นี้จะถูกชักจูงได้ง่าย ครอบครัวและญาติของผู้ได้รับผลกระทบถ้าเกิดหลงเชื่อจะทำให้ยิ่งแย่กว่าเดิม โยนความผิดกันไปมา อยากฝากไปถึงหน่วยราชการต้องเข้าสอบถาม ตรวจสอบ ดูตัวอย่างใกล้ชิด” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)

ตอนที่ 3 แนวทางการปรับปรุงแก้ไขนโยบายการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ผลทางการเมืองจากการดำเนินยุทธศาสตร์การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ท่านคิดว่าควรมีการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย วิธีปฏิบัติในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างไรบ้าง

ผู้ตอบสัมภาษณ์ข้าราชการที่รับผิดชอบงานศูนย์เชี่ยวชาญระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และผู้ได้รับผลกระทบ ได้ให้ความเห็นว่า ฝ่ายการเมือง สนับสนุนนโยบายความสมานฉันท์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” อย่างจริงใจ และมีความต่อเนื่องรวมทั้ง การสร้างความจริงใจให้เกิดความมั่นคง มั่นใจในการดำเนินงาน เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวาเป็น ระบบและต่อเนื่องควรให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นองค์กรหลัก ในการช่วยเหลือ ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติด้านการเยียวาให้เกิด ความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ เท่าทันและสอดคล้องกับสภาพปัญหาจริง ให้ผู้ได้รับผลกระทบเข้าถึง การช่วยเหลือเยียวาได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และคำนึงหลักมนุษยธรรม ประโยชน์สูงสุดของผู้ ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ รวดเร็ว ทั้งถึง เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ หา แนวทาง วิธีการและกลไกที่จะเยียวากันภายในชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องร่วมกันคิดเร่งรัดจัดทำขึ้น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและความยั่งยืนขึ้นอย่างแท้จริง สร้างเครือข่ายการช่วยเหลือกันเองใน ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นภาคราชการในชุมชน ผู้นำศาสนา โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมี บทบาทมากขึ้นทั้งในแง่ภาระหน้าที่ต่อคนในท้องถิ่นของตนเอง การสนับสนุนงบประมาณ และ การประสานข้อมูลระหว่างอำเภอกับจังหวัดและท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับ ประชาชนมากที่สุด เพื่อก้าวสู่ความพยายามในการส่งเสริมการพึ่งตนเองของผู้สูญเสียให้สามารถ ยืนด้วยตนเองได้อย่างมั่นคง การมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์ ทำให้งานเยียวาอยู่เหนือความ ขัดแย้ง เข้ากันได้กับทุกฝ่าย ไม่กลายเป็นประเด็นทางการเมือง ดังรายละเอียดจากการสัมภาษณ์ดังนี้

“เจ้าหน้าที่รัฐควรมีจิตใจให้บริการ ความเห็นอกเห็นใจ ความรวดเร็ว เนื่องจากผู้อยู่ ในทุกข์ย่อมต้องการความช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว คุณาติมิตร อย่างเข้าใจ และมีการเข้าไปศึกษา ปัญหาความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบแต่ละราย จะช่วยให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างตรงจุด และจะช่วยให้นโยบายการช่วยเหลือเยียวาประสบความสำเร็จ” (ว่าที่ ร.ต.เลิศเกียรติ วงศ์โพธิพันธ์ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“นโยบายรัฐบาล ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวข้าราชการที่ รับผิดชอบ งานเยียวา ต้องมีจิตสาธารณะ อุทิศตน เวลาให้ทางราชการ คนในชุมชนเองต้องรู้ว่ การให้ความช่วยเหลือเป็นผลของการก่อเหตุร้าย และต้องมีกฎหมายพิเศษในการพิจารณาคดีที่ สามารถเอาตัวผู้ก่อความไม่สงบมาลงโทษตามกฎหมาย ซึ่ง ป.วิอาญาปัจจุบันยังมีช่องโหว่ และไม่ ทันสมัยในการใช้กฎหมายเพื่อลงโทษผู้ก่อความไม่สงบ ควรใช้กฎหมายพิเศษที่ลงโทษผู้ก่อความ ไม่สงบได้ทันต่อเหตุการณ์” (นางสาวนงค์รักย์ พวกจันทิก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“ฝ่ายการเมืองสนับสนุนนโยบายความสมานฉันท์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” อย่างจริงใจ และมีความต่อเนื่องรวมทั้งการสร้างความจริงใจให้เกิดความมั่นคง มั่นใจในการดำเนินงาน

กิจกรรมการช่วยเหลือเยียวยา มีการบูรณาการทุกภาคส่วนลงมา ช่วยอย่างจริงจัง โดยการเข้าถึงผู้สูญเสีย ขอมรับความคิดเห็นและตอบปัญหาความมั่นคง สนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพอย่างเป็นรูปธรรมให้สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ในการช่วยเหลือไม่ต่อเนื่อง ในการช่วยเหลือในระยะแรก ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2548 หลังจากนั้นจะเป็นระยะ เนื่องจากงบประมาณมีจำกัด ซึ่งระยะหลังๆ จะเป็นการช่วยเหลือด้านการส่งเสริมอาชีพ โดยให้เป็นอุปกรณ์ในการทำมาหากิน เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบฯ จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน” (นางสาวมุลละมุล จินโจ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“เพื่อให้การช่วยเหลือเยียวยาเป็นระบบและต่อเนื่องควรให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เป็นองค์กรหลักในการช่วยเหลือเนื่องจากสามารถแจ้งปัญหา ความต้องการ ได้สะดวก ไม่ซับซ้อน และ ศอ.บต. ตั้งอยู่ใน พื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับผู้ได้รับผลกระทบมากกว่า สำนักงานรัฐมนตรี ที่ตั้งอยู่ในส่วนกลาง รวมทั้ง ศอ.บต. เป็นที่ที่ประชาชนในพื้นที่คาดหวังว่าจะสามารถใช้ “ยุทธศาสตร์” นำความสงบบมาสู่พื้นที่ชายแดนใต้ได้ ประชาชนในพื้นที่สามารถมีส่วนร่วม ในการปรับปรุงนโยบายให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการ” (นายประสิทธิ์ พรหมพาหุล สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“การจะขับเคลื่อนให้นโยบายช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการเอาจริงเอาจังของผู้ปฏิบัติในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดและอำเภอ” (โตะอิหม่าม อำเภอมะนัง (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์วันที่ 11 มีนาคม 2554)

“การจัดประชุมกับผู้นำชุมชนในแต่ละครั้ง ควรเพิ่มเรื่องผู้ได้รับผลกระทบในวาระการประชุมบ้าง เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้กลับไปให้ความดูแลอย่างต่อเนื่อง ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่น เห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับความสูญเสีย สร้างความเข้าใจในชุมชน พยายามดูแล ทุกข์สุข สร้างกำลังใจ รวมทั้งให้ทุกคนในชุมชนได้สร้างจิตสาธารณะให้เกิดในชุมชนให้ทุกคนได้ตระหนักถึง” (โตะอิหม่าม อำเภอมายอ (ขอสงวนชื่อ สกุล) สัมภาษณ์วันที่ 29 มีนาคม 2554)

“พื้นฐานสำคัญของการช่วยเหลือเยียวยา คือ การฟื้นฟูด้านจิตใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบ และความจริงใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการให้ความช่วยเหลือเยียวยา โดยเน้นหลัก ใจถึงใจ หรือ ใจสานใจ” (นายคอซีย์ มามู สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“ในด้านจัดระบบสวัสดิการนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด คือ การมอบเงินเยียวยา มีความสำคัญมากในด้านจิตใจ เพราะว่าการให้เงินช่วยเหลือเบื้องต้นจะทำให้ผู้ประสบเหตุมีกำลังใจ อย่างน้อยเขาจะคิดว่ายังมีภาครัฐที่ช่วยเหลืออยู่ ลำดับต่อไปก็ให้ความช่วยเหลือด้านฟื้นฟูจิตใจ และส่งเสริมการประกอบอาชีพให้แก่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ช่วยเหลือทายาท หรือคู่สมรสหรือผู้เกี่ยวข้องต่อไป” (นายสมนึก บัวขวัญ สัมภาษณ์วันที่ 5 เมษายน 2554)

“การมอบเงินเยียวยา เพราะถือว่าการให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้นจะทำให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบมีกำลังใจ อย่างน้อยเขาจะคิดว่ายังมีภาครัฐที่ช่วยเหลืออยู่” (นายรอมลี คอเลาะ สัมภาษณ์ วันที่ 29 เมษายน 2554)

“ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา ผู้บริหารท้องถิ่น เห็นอกเห็นใจผู้ที่ได้รับความสูญเสีย สร้างความเข้าใจในชุมชน พยายามดูแลทุกข์สุข สร้างกำลังใจ รวมทั้งให้ทุกคนในชุมชนได้สร้างจิตสาธารณะให้เกิดในชุมชนให้ทุกคนได้ตระหนักถึง” (นายมังโซ หะฮืออาแว สัมภาษณ์วันที่ 29 เมษายน 2554)

“การประชาสัมพันธ์ให้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญ และกำหนดองค์กรและกลไกในระดับท้องถิ่น ตัวเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการช่วยเหลือเยียวยาจะต้องมีจิตสาธารณะ อุทิศตน และเวลาให้กับทางราชการ และในส่วนของคนในชุมชนเองก็ต้องรู้ว่าการให้ความช่วยเหลือเป็นผลของการก่อเหตุร้าย แต่เหตุจริงๆ ก็ต้องแก้ที่ต้นที่เป็นต้นเหตุ ดังนั้น ความร่วมมือกับภาครัฐ การส่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง” (นายอับดุลเลาะห์ เจะปอ สัมภาษณ์วันที่ 9 เมษายน 2554)

“การสร้างกระแสประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนโดยทั่วไปได้รับรู้และเข้าใจ และการสร้างทีมเยียวยาในระดับหมู่บ้านชุมชน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมด้วยจะช่วยให้การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านนี้ประสบความสำเร็จ” (นายหมามดี มะจะ สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2554)

“รัฐควรกำหนดนโยบายการติดตามและประเมินผลการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง” (นายคอซีย์ มามู สัมภาษณ์วันที่ 8 มีนาคม 2554)

“ปัจจัยที่ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ทั้งหมดในทุกหน่วยงาน ว่ามีความจริงใจต่อภารกิจ และเข้าถึงชุมชนได้มากน้อยเพียงใด” (นายอุสมาน จูกอ สัมภาษณ์วันที่ 17 มีนาคม 2554)

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ต้องเข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งในแง่ภาระหน้าที่ต่อคนในท้องถิ่นของตนเอง การสนับสนุนงบประมาณ และการประสานข้อมูลระหว่างอำเภอกับจังหวัดและท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด และมีงบประมาณเป็นของตัวเอง น่าจะช่วยเหลือได้เยอะ ถ้ารู้ว่ามีคนในพื้นที่ของเราได้รับผลกระทบ ก็ต้องคิดโครงการเข้าไปช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ให้สามารถอยู่ในพื้นที่ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แม้จะขาดผู้นำไปก็ตาม” (นายเอก ญัฐทิพชาติ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“การมีผู้นำที่เข้มแข็ง ตระหนัก ใฝ่ใจ และรับรู้ ประกอบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุน ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ได้รวมตัวกันช่วยเหลือกัน” (นายมะรอนิง จาโก สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2554)

“พยานหลักฐาน หรือข้อมูลที่ยืนยันว่าเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์จริงๆ เจ้าหน้าที่ 3 ฝ่ายให้การยืนยันเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์จริงๆ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่แก้ไขปัญหาในทุกด้าน เช่น แสดงความเข้มแข็งของอำนาจรัฐ การไม่เลือกปฏิบัติต่อทุกฝ่าย เป็นการแสดงความจริงใจของภาครัฐที่ต้องการในสถานการณ์ก่อความไม่สงบลดลง และแก้ไขปัญหาได้ดียิ่งขึ้น” (นายอับดุลมาน๊ะ แมวาชะ สัมภาษณ์วันที่ 8 เมษายน 2554)

“ข้อมูลหรือหลักฐานที่ยืนยันว่าได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์จริงๆ เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์หรือไม่ ต้องวินิจฉัยจากข้อมูล พยานหลักฐาน และความเป็นธรรม เพราะเป็นพื้นฐานในการสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นและได้สร้างการยอมรับจากสังคม การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ ตระหนักและให้ความสำคัญกับการร่วมกันช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ จะช่วยให้การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านนี้ประสบความสำเร็จได้” (นายสุเรน ละใบกาเด็น สัมภาษณ์วันที่ 13 พฤษภาคม 2554)

“ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ แนวปฏิบัติด้านการเยียวยาให้เกิดความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ เท่าทันและสอดคล้องกับสภาพปัญหาจริง ให้ผู้ได้รับผลกระทบเข้าถึงการช่วยเหลือเยียวยาได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และคำนึงหลักมนุษยธรรม ประโยชน์สูงสุดของผู้ได้รับผลกระทบเป็นสำคัญ รวดเร็ว ท่วงถึง เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ” (นางพวงเพชร หลีเจริญ สัมภาษณ์วันที่ 3 มีนาคม 2555)